

Հ Ա Շ Վ Ե Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի 2002թ. գիտական և գիտակազմակերպական գործունեության հիմնական արդյունքների մասին

2002թ. ինստիտուտի ձեռք բերած կարևորագույն արդյունքն է «Հայաստանը միջին դարերում» թեմատիկ խմբի ղեկավար ակադեմիկոս Հրաչ Բարթիկյանի «Հայ-բյուզանդական հետազոտություններ» ծավալուն երկհատորյակի պատրաստումը և հրատարակումը «Աճեմյան մատենաշարով» (Շահե արքեպիսկոպոս Աճեմյանի բարձր հովանավորությամբ): Հիմնարար այդ աշխատությունը Հ.Բարթիկյանի գիտական շուրջ հինգ տասնյակ տարիների պրպտումների հանրագումարն է, որի մեջ ամփոփվել են հայագիտությանը ու բյուզանդագիտությանը նվիրված 130-ից ավելի գիտական ուսումնասիրություններ, հոդվածներ, գրախոսություններ և այլն:

Երկհատորյակն ընդգրկում է հայոց պատմության բազմաթիվ հիմնահարցերին նվիրված հետազոտություններ (քրիստոնեության տարածում, աղանդավորական շարժումներ, հայ-բյուզանդական բազմաբնույթ հարաբերություններ, հայոց և բյուզանդական էպոսագրություն, վիմագրություն, հերալդիկա, և այլն), որոնք լուսաբանված են աղբյուրագիտական նորահայտ և հարուստ տեղեկությունների, մասնագիտական բազմալեզու գրականության հիման վրա:

Ինստիտուտի ձեռքբերած նշանակալի արդյունքներն են պետբյուջեից ֆինանսավորվող 21 գիտահետազոտական թեմաների գծով կատարված զգալի աշխատանքները, հրատարակած և հրատարակության հանձնված մի շարք մենագրություններն ու ժողովածուները, տասնյակ գիտական հոդվածները և հրապարակումները, մասնակցությունը հանրապետական և միջազգային բազմաթիվ գիտաժողովներին և սիմպոզիումներին:

«Հայաստանը միջին դարերում» թեմատիկ խմբի ավագ գիտաշխատող, պ.գ.դ. Վ.Վարդանյանի կողմից հրատարակության է պատրաստվել «Արժույթները հայոց պատմության մեջ» հետաքրքիր մենագրությունը: Աղբյուրագիտական հարուստ հիմքի վրա հեղինակին հաջողվել է ուսումնասիրել և նորովի մեկնաբանել մի շարք հիմնահարցեր, ցույց տալ հայ նշանավոր նախարարական տոհմի տեղն ու դերը հայոց պատմության մեջ:

«Հայ քաղաքական կուսակցությունների պատմություն (XIX դ. վերջ – XX դ. սկիզբ)» (ղեկ.՝ պ.գ.թ. Դ.Մուրադյան) թեմայի շրջանակներում խմբագրվել և հրատարակության է պատրաստվել «Հայ քաղաքական կուսակցությունների պատմությունը կազմավորումից մինչև 1914 թ.» ժողովածուն, որտեղ նորահայտ արխիվային վավերագրերի, ժամանակի պարբերական մամուլի հրապարակումների, պատմագիտական գրականության հարուստ հիմքի վրա նորովի լուսաբանվել և ներկայացվել է նշված թեման:

«Հայկական հարցը, ցեղասպանությունը և Մեծ տերությունները» (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Ս.Ս.Ստեփանյան) թեմայի գծով հրատարակվել է պ.գ.թ. Լ.Յովհաննիսյանի «Հայկական հարցը և Մեծ տերությունները 1914-1917թթ.» ուշագրավ մենագրությունը, որում նորահայտ արխիվային օտարալեզու վավերագրերի հիման վրա լուսաբանվում և ներկայացվում են հայ պատմագիտության կողմից անտեսված որոշ հիմնահարցեր: Հեղինակին հաջողվել է բացահայտել Մեծ տերությունների դիրքորոշումը նշված հիմնահարցերի նկատմամբ և նրանց երկդիմի քաղաքականությունը:

«Հայկական դիվիզիաները Հայրենական մեծ պատերազմում 1941-1945թթ.» (ղեկ.՝ պ.գ.դ. Կ.Հարությունյան) թեմայի շրջանակներում հրատարակվել են Կ.Հարությունյանի «Հայկական ազգային զորամիավորումները 1918-1945թթ.» և «Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Հայրենական մեծ պատերազմին (1941-1945թթ.)» մենագրությունները, ինչպես նաև «Հաղթանակի մարշալ Յ.Բ.Բաղրամյանը» աշխատությունը (Լ.Ստեփանյանի համահեղինակությամբ): Առավել ուշագրավ է Կ.Հարությունյանի «Հայկական ազգային զորամիավորումները 1918-1945թթ.» ուսումնասիրությունը. արխիվային բազմաբնույթ նյութի հիման վրա հեղինակը բացահայտել է Հայաստանի առաջին և երկրորդ հանրապետությունների բանակների և վերջիններիս վերակազմավորման հետևանքով ստեղծված Հայկական հրաձգային դիվիզիայի ժառանգական կապը:

Ինստիտուտը սեփական ուժերով պատրաստել և հրատարակել է «Հայոց պատմության հարցեր» գիտական հոդվածների ժողովածուի 3-րդ հատորը, ուր զետեղված է 30 գիտական հոդված:

Ինստիտուտի կողմից 2002թ. հրատարակված մենագրությունների ցուցակը.

1. *Յ.Բարթիկյան*, «Հայ-բյուզանդական հետազոտություններ», 1-ին և 2-րդ հատորներ:
2. *Վ.Վարդանյան*, «Արծրունիները հայոց պատմության մեջ», ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն»:
3. *А. Карагезян*, „Сюник,Нахчаван и Гохтн“, Ереван, „Зангак-97“,.
4. *Ս.Մխիթարյան*, Խորեն Ստեփանեի «Հայկական աշխարհ» ամսագիրը, Երևան, Քննասեր:
5. *Լ.Յովհաննիսյան*, «Հայկական հարցը և Մեծ տերությունները 1914-1917թթ.», Երևան, «Ձանգակ – 97»:
6. *Վ.Բալայան*, Արցախի պատմություն (Հնադարից մինչև մեր օրերը), Երևան, Ամարաս:
7. *Ս.Ներսիսյան*, Հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը թուրքական բռնապետության դեմ, Երևան, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն»:
8. *Կ.Հարությունյան*, «Հայկական ազգային զորամիավորումները 1918-1945թթ.», Երևան, «Ձանգակ-97»:
9. *Կ.Հարությունյան*, «Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Հայրենական Մեծ պատերազմին (1941-1945թթ.)», Երևան, «Ձանգակ-97»:
10. *Կ.Հարությունյան*, «Հաղթանակի մարշալ Յ.Բ.Բաղրամյանը», Երևան, «Գիտություն»:

11. Գ. Գրիգորյան, «Նվիրատվություններ Անիի եկեղեցիներին», Երևան, «Գիտություն»:

12. Հայոց պատմության հարցեր (Գիտական հոդվածների ժողովածու՝3), ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտ, Երևան, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն»:

Ա.Մելքոնյանի «Ջավախք» աշխատության ձեռագիրն արժանացել է Գ.Մելիքյանի «Քաշաթաղի բազմազավակ ընտանիքներ հիմնադրամի դրամաշնորհին»:

ՀՀ ԳԱԱ գովեստագրերով պարգևատրվել են ինստիտուտի երիտասարդական գիտնականներ, պատմագիտության թեկնածուներ Կ.Խաչատրյանը, Հ.Մուրադյանը և Մ.Թադևոսյանը:

Հայաստանում ԳԱԱ գիտական կազմակերպությունների անցկացրած հանրապետական և միջազգային կոնֆերանսները, սիմպոզիումները և այլ գիտական միջոցառումները

N	Միջոցառումները	Անցկացման վայրն ու ժամանակը, կազմակերպիչները	Մասնակիցների թիվը	
			ընդամենը	այդ թվում արտ. երկրներից
1	Գիտագործնական կոնֆերանս, նվիրված Հյուսիսային Արցախի հիմնախնդիրներին	ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտ 18.06.2002թ.	90	-
2	Գիտխորհրդի ընդլայնված նիստ, նվիրված ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Հ.Մ.Բարթեկյանի 75-ամյակին	Պատմության ինստիտուտ 05.07.2002թ.	55	-
3	Գիտաժողով, նվիրված Մարշալ Հ.Ք.Բաղրամյանի 105-ամյակին	ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճ, 28.11.2002թ. Պատմ.ինստիտուտ, «Մարշալ Բաղրամյան» կազմակերպություն	65	-
4	Գիտաժողով, նվիրված Դանուշ Շահվերդյանի 115-ամյակին	ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճ 13.12.2002թ. Պատմության ինստիտուտ, «Ս.Ջավարյան» միություն	60	-

**ՊԻ աշխատակիցների արտասահման, այդ թվում
ԱՊՀ-անդամ երկրներ, կատարած գործուղումները**

Երկիրը	Գործուղված գիտնականների թվաքանակը		
	Գիտաժողովների և մասնակցելու համար	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	Բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
Ֆրանսիա	2	-	-
ԱՄՆ	2	1	1
Ռուսաստան	1	1	1
Վրաստան	4	-	-
Գերմանիա	-	1	-
Իտալիա	1	-	-

Արտասահմանյան գիտնականների ընդունելություն ՊԻ-ում

Երկիրը	Ընդունված գիտնականների թվաքանակը		
	Գիտաժողովներին մասնակցելու համար	Համատեղ գիտական աշխատանք կատարելու համար	Բանակցությունների և կոնսուլտացիաների համար
Ռուսաստան	-	1	-
ԱՄՆ	-	2	2
Արգենտինա	-	1	-
Գերմանիա	-	-	1
Սիրիա	-	-	1
Վրաստան	-	-	1

ՊԻ գիտաշխատողների 2002թ. հրապարակումների ընդհանուր քանակը

Մենագրություն, ժողովածու և այլն		Ուսումնական ձեռնարկ, դասագիրք և այլն		Հոդվածներ, զեկուցումների թեզիսներ և այլն	
Հանր.	Արտասահմ.	Հանր.	Արտասահմ.	Հանր.	Արտաս.
12	-	-	-	78	13

Ասպիրանտների թվաքանակը

Ասպիրանտների քանակը (այդ թվում կանայք) առ 1. 01. 2003թ.		Հաշվետու տարում ասպիրանտուրա են ընդունվել (այդ թվում կանայք)	
ա)կ	ա)չկ	ա)կ	ա)չկ
3	7(3)	2	3(2)

ՊԻ աշխատողների թվաքանակի ամփոփ տվյալներ

Աշխատողների ընդհանուր թիվը (այդ թվում կանայք)	Գիտական աշխատողների ընդհանուր թիվը (այդ թվում կանայք)	ԳԱԱ ակադեմիկոսներ (այդ թվում կանայք)	Գիտության դոկտորներ (այդ թվում կանայք)	Գիտության թեկնած. (այդ թվում կանայք)
126(50)	101(28)	7(-)	31(2)	52(16)

Մասնագիտացված գիտական խորհուրդների աշխատանքները

Մասնագիտությունը	Պաշտպանությանությունների թիվը			
	Ինստիտուտի աշխատակիցների կողմից		Ինստիտուտից դուրս հայցողների կողմից	
	դրկտ.	թեկնած.	դրկտ.	թեկնած.
Հայոց պատմություն և պատմագրություն	1	5	3	10

Պատմության ինստիտուտի տնօրեն,
պատմագիտության դոկտոր

Ա.Ա.Մելքոնյան